

Hjørring - kultur og kunst i bymidten

Af chefkonsulent Helle Lassen, Hjørring Kommune

I Hjørring har man erkendt, at byliv ikke alene skal baseres på handel. Det er meningen, at det nye Vendsyssel teater skal fungere som en generator for kultur- og byliv for Hjørring og købstadens opland.

775 års fødselsdag som købstad

1243

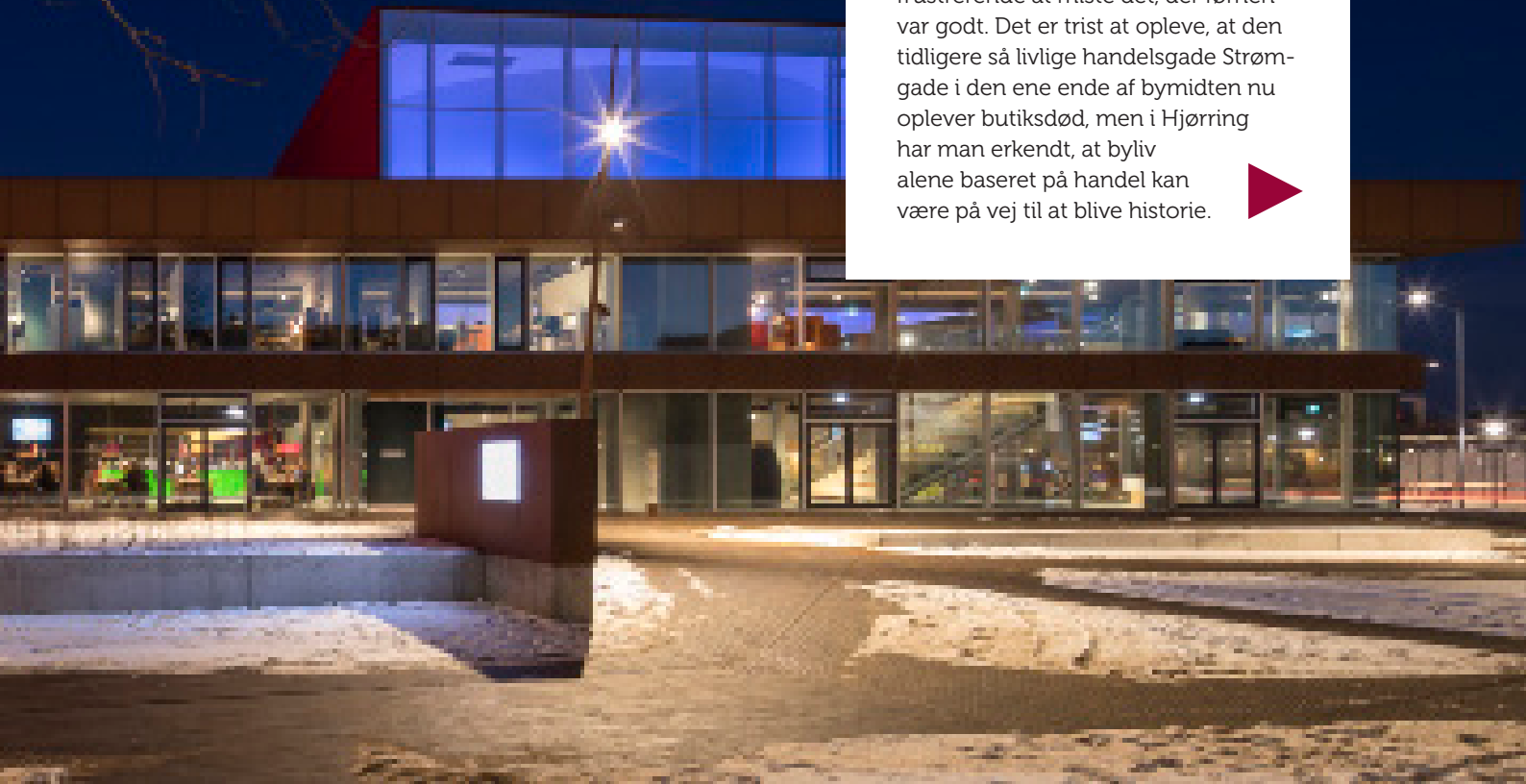
Tildeling af købstadsprivilegier

Købstadsprivilegierne betød, at al handel skulle foregå inde i købstaden. Her forpligtede kongemagten sig til gengæld på, at der ville være ordnede forhold og tryghed. Samtidig gav det kongen mulighed for at inddrive konsumptionsafgift – en afgift, bønderne og andre handlende måtte betale, når de entrede købstadens porte. Allerede før købstadsprivilegierne var Hjørring en realitet, placeret i midten af et stort og frugtbar opland, på en 60 meter høj bakkeø – én af Danmarks få købstæder uden havn. Her mødtes vejene fra fiskerbyerne Sæby, Løkken og Skagen og byen opstod omkring Nørregade og Torvet.

"Vi er godt nok stolte af det nye teater – hvor ER det altså godt gået!" – "Så trist, det er med alle de tomme vinduer i Strømgade!" "Metropol – ja, dér er jo altid folk!"

Udsagn som disse høres igen og igen, når snakken går om oplevelserne i Hjørrings bymidte. Hjørring undergår i disse år meget store forandringer. Vendsyssel Teater åbnede i 2017, og det skal ikke blot være et teater. Det skal skabe liv i en bymidte, der er ramt af nye handelsmønstre og svære tider for detailhandlen.

Det giver naturligvis glæde, når forandringer er gode. Samtidigt er det frustrerende at miste det, der førhen var godt. Det er trist at opleve, at den tidligere så livlige handelsgade Strømgade i den ene ende af bymidten nu oplever butiksød, men i Hjørring har man erkendt, at byliv alene baseret på handel kan være på vej til at blive historie. ▶

1800

Torvedage og udvikling af detailhandel

Op gennem middelalderen etableredes langs Nørregade en række købmandsgårde, hvor købmandsfamilierne forestod engros- og detailhandel. På den ugentlige torvedag rykkede man borde ud på gaden, hvor varerne kunne tages i øjesyn. Bylivet udspillede sig omkring Torvet, i det vi i dag kalder det gamle Hjørring – her blev der pranget og snakket, hørt tidender og udvekslet erfaringer. Livligt har det sikkert været uanset, at byen op gennem middelalderen ikke var nogen stor by. Først i begyndelsen af 1800-tallet nåede indbyggertallet op over 1000 indbyggere.

Byliv med mere end bare handel

Tiden byder på nye handelsmønstre, og den velkendte gågade, som enhver tidligere købstad med respekt for sig selv fik etableret i 1980'erne, har ikke længere samme liv.

Derfor har Hjørring Kommune i en stadig dialog med investorer, ejendomsbesiddere, handlende og kunder prøvet at sikre, at byen helt grundlæggende fastholder sit handelsopland og attraktivitet for borgernes meget forskellige forbrugsmønstre. I det lys har byggeriet af det første nye teater i provinsen i 100 år fået en helt ny og anden rolle at spille.

Det nye Vendsyssel Teater skal tilføre nye oplevelser, der kan trække folk af huse, og her spiller kunst og kultur en stor rolle. Derfor ligger teateret tæt på bymidten, på gangstrøget mellem banegården og de store uddannelsesinstitutioner, hvor rigtig mange mennesker dagligt passerer. Bygningerne åbner sig mod omgivelserne, er inviterende og transparente for derved at fortælle, at her kan man meget andet end at gå i teater – i daglig tale er teatret blevet til byens dagligstue.

Arbejdet med at forbedre bymidten i samspil med byens mange interesser fortsætter. En større klimasatsning er aktuel og skal give rislende vand i gaderne, nye legende oplevelsesmuligheder udviklet sammen med kommunens børn og unge og styrke forbindelserne på kryds og tværs af bymidten. Her planlægges for bedre ankomstmuligheder og for både livlige, kontemplative og grønne byrum.

Da tømmerhandel og slagteri flyttede fra bymidten

Særligt siden 2000'erne har Hjørrings bymidte ændret sig meget, eftersom store virksomheder, der hidtil havde været en del af bybilledet forsvandt. Da en stor hæderkronet tømmerhandel omkring år 2000 valgte at flytte sine aktiviteter helt ud af bymidten, blev der planlagt et shoppingcenter på den efterladte grund. Det gav god mening at sige ja til investorerne, da placeringen både var meget tæt på byens midte og den primære indfaldsvej. Et nyt center i den tidligere tømmerhandel kunne således være med til at øge byens oplandshandel.

Samtidigt kunne bylivet tilføres flere kunder. Med en for Vendsyssel uvanlig ubeskedenhed blev shoppingcentret døbt Metropol, og det er, som det indledningsvist nævnes, en attraktion for det store opland, som Hjørring har tilkæmpet sig. Gågaden blev i 2008 udvidet med 4-500 meter og forbinder nu gågadenettet omkring Springvandspladsen og Strømgade med det nye shoppingcenter.

Næsten samtidigt med Metropol lukkede byens slagteri. Slagteriet lå ganske vist tæt på bymidten, men på den anden side af jernbanelinjen. Investorerne så dog store muligheder i, at man her kunne udvide bymidten med en tunnel under banen. Intentionen var at bygge et stort antal byboliger kombineret med storbutikker (daglig- og udvalgsvarer) med tilhørende p-anlæg – en butikstype der var vanskelig at integrere i den gamle bymidte.

Der blev foretaget en miljø-

vurdering (VVM), og politikerne anså rapportens anslåede konsekvenser for handelen for tålelige i forhold til de gevinster, som bebyggelsen kunne give byen. Lokalplanen blev vedtaget, og det viste sig, at den første butik, der ønskede at etablere sig, var ankerbutikken Føtex, der hidtil havde sikret en masse byliv i byens hjerte ved Springvandspladsen. Føtex rykkede ind 2011 med nem adgang for den bilende del af befolkningen.

Siden er der kommet flere boxbutikker, mens krisen tog livet af tankerne om byboliger.

Kunst og kultur skal være Hjørring nye trækplaster

Flytningen af Føtex efterlod byens centrale plads med tomme vinduesruder. Der blev gjort mange forsøg på at få andre aktører til at flytte ind. Men krise og internethandel buldrede derudad, og efterspørgselsbilledet blev pludselig ændret. I 2013 blev huset, hvor Føtex lå, ombygget til nyt samlet rådhus for den Ny Hjørring Kommune. Det tilførte et vist byliv, men byens hjerte banker ikke på helt samme niveau som før.

Den nye og langsommere handelslivspuls afspejles tydeligt i huslejepriserne. Tidligere var det yderst attraktivt at have butik i den livlige Strømgade, og efterspørgslen gav byens højeste huslejeniveau på 1800-2000 kr. pr. kvadratmeter om året. Her 10 år senere er huslejeniveauet omtrent halveret. Efterspørgslen er mindsket og har flyttet sig tættere på Metropol, hvor huslejeniveauet nu ligger højest. Hjertet i Hjørring er nu tættere på Metropol.

1850

Midten af 1800-tallet: Industrialisering, næringsfrihed og jernbane

I midten af 1800-tallet sker der afgørende og voldsomme ændringer i den statslige regulering af handelen. Der indføres næringsfrihed, og enhver borger kan nu etablere sig som handlende hvor som helst. Vareudbuddet er på det tidspunkt øget kraftigt med den heftige industrialisering. Med industrialiseringen kom også mobiliteten, der får et stort skub fremad med jernbaneforbindelser gennem hele landet og makadamisering af de ellers hullede jordveje, der forbandt land og by. Med ét kan varer bringes meget længere omkring end før, og det skaber helt nye handelsmønstre. By og det nære opland er ikke længere så tæt sammenknyttede og afhængige af hinanden.

Det er dog ikke kun shopping-centret, der er årsag. Den uforudsete stigning i internethandel har kostet Hjørrings handels- og byliv dyrt. Som den jo i øvrigt har gjort i rigtig mange byer i såvel indland som udland. Statistikkerne siger, at 25 % af al handel nu foregår over nettet, uafhængigt af geografi og bymidte. Det er yderst tankevækkende, at internethandel overhovedet ikke nævnes i den miljøvurdering, der udarbejdedes forud for Metropols etablering. For kun 14 år siden kendte vi altså nærmest ikke til begrebet: at handle på internettet.

Med Vendsyssel Teater som nyt trækplaster, klimatilpasning og andre projekter i bymidten håber vi, at indsatsen kan være med at føje nye kvaliteter til byens midte i form af leg, kunst og kultur. Dermed er den fortsat interessant for sine indbyggerne, og de kan fortsat være stolte af den, ønske at færdes der, diskutere den og vise den frem. Vi er sikre på, at der også fremover vil være lidt ærgrelse at spore over det, der tabes, men hvis glæden over det, der vindes, er større – ja, så er det ok.

1900

I 1900-tallet: Biler og masseforbrug

Den tætte gamle bydel bliver op gennem 1900-tallet en spændetrøje for den stigende bilisme. I 1900-tallet bliver det efterhånden den noget østligere beliggende Springvandsplads, der indtager rollen som byens nye centrum. Bilerne får derfor bedre plads og understøtter det nye centrum ved at gøre profilen på indfaldsvejene til Springvandspladsen bredere. Den snævre Strømgade udvides sågar ved at nedrive hele dens ene side og bygge nye moderne butiksejendomme i en ny og bredere gadelinje. Store parkeringspladser erstatter mange steder gammelt tæt byggeri. Udvalgsvarehandlen udvider sig, og da de store supermarkeder med selvbetjening ruller ind over Hjørring i 1960'erne, etablerer først Brugsen, senere Føtex sig på Springvandspladsen. Videre i tråd med tidens trends ledes trafikken i 1980erne udenom Hjørring by, og der etableres nu en livlig gågade i Strømgade.

2017

Vendsyssel Teater skal tilføre nyt liv

Tømmerhandel og slagteri flytter fra Hjørrings bymidte, hvilket laver store forandringer i handelslivet. Det store shoppingcenter Metropol åbner på tømmerhandelns tidligere grund, og Føtex rykker ind på den forladte slagterigrund på den anden side af jernbanen og forsvinder derfor fra det eksisterende handelscentrum. Nye handelsmønstre og internethandel sætter sit præg bymidtens detailhandel. Vendsyssel Teater åbner i januar 2017 som en generator for by- og kulturliv i Hjørring.